

9. Murawska P. Wartości rodzinne w zwierciadle ukraińskich paremii. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. W. 4. S. 103–107.

Список використаних джерел

Номис– Українські прислів'я і таке інше / уклад М. Номис // [упоряд., приміт. та вступна стаття М. М. Пазяка]. Київ : Либідь, 1993. 768 с

Пазяк – Пазяк М. Прислів'я та приказки. Людина. Родинне життя. Риси характеру. Київ : Наукова думка, 1990.

Плав'юк – Плав'юк В. Українські приповідки. Том II. Едмонт: КАтедра української культури та етнографії ім. Гуцуляків, Альбертський університет Асоціація Українських Піонерів Альберти. 1996.

NKP – Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich / red. J. Krzyżanowski. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1969–1978. T. 1–4.

Świerczyńska D. Przysłowia są na wszystko. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN, 2001. 548 s.

Наталія Матвеева,
доктор філософії, викладач,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;
Інститут української мови НАН України

ЗМІЦНЕННЯ ПОЗИЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННИХ ПОДІЙ

Мова кожного народу є важливим складником його ідентичности, оскільки вона є не лише засобом спілкування, а й символом належності до певної культури чи нації. Історичний досвід засвідчує, що збройні конфлікти та війни суттєво впливають на сприйняття мови, перетворюючи її на ключовий елемент культурної, соціальної та політичної динаміки. Повномасштабна агресія Росії проти України стала рушієм змін у мовній ситуації країни, що проявляється у зміцненні позицій української мови та модифікації мовних практик серед населення.

На сучасному етапі багато наукових розвідок присвячено змінам мовної ситуації в Україні, спричиненим впливом російсько-української війни. Наприклад, різні вектори процесів українізації комунікативного простору

України описували Ю. Бестерс-Дільгер, С. Соколова, В. Кулик, Н. Кісс, І. Цар, І. Ренчка, Л. Підкуймуха, Н. Кудрявцева тощо.

Мета дослідження – охарактеризувати зміни у функціюванні державної мови в різних комунікативних сферах, позначені впливом повномасштабної російсько-української війни.

Так, повномасштабна російсько-українська війна, що розпочалася у 2022 році, суттєво вплинула на реальне функціонування української мови як державної в різних комунікативних ситуаціях. Помітні зміни спостерігаємо у сферах державного правління, обслуговування, культури, ЗМІ, освіти тощо. Очевидною також є модифікація ставлення громадян України до української та російської мов. Такі процеси супроводжуються зростанням популярності української мови і збільшенням її використання на всіх рівнях суспільного життя.

Зокрема, війна суттєво змінила ставлення українців до російської мови, якою раніше часто послуговувалися у східних та південних регіонах країни. У контексті останніх подій російська мова для українців стала асоціюватися з ворогом, а тому багато громадян, які використовували російську, свідомо перейшли на державну мову спілкування, виявляючи таким чином патріотизм і підтримку своєї держави.

У сфері державного управління повномасштабна війна спричинила активізацію процесів щодо дотримання Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Цей Закон було ухвалено ще в 2019 році, але після 2022 року він став чітко регламентованим і суворо контрольованим. Усі державні працівники, органи державної влади та місцевого самоврядування зобов'язані користуватися лише державною мовою під час виконання своїх посадових обов'язків.

Слід зазначити, що після початку повномасштабної війни помітно зросла кількість офіційних виступів лише українською мовою. Навіть політики та посадові особи, які раніше дозволяли собі вживати російську під час спілкування з медіа, тепер повністю переходять на державну мову комунікації.

У системі освіти державна мова також стала ключовим інструментом для посилення національної єдності та опору російській агресії. Навчальні заклади швидше переходять на українськомовне викладання, навіть у тих регіонах, де раніше домінувала російська мова. Багато шкіл та університетів стали вживати більше ресурсів для популяризації та поглиблення знань української мови серед учнів та студентів. Важливим елементом є дистанційне навчання, яке набуло поширення під час війни. Освітні платформи, що працюють онлайн, пропонують курси та матеріали українською мовою, сприяючи вдосконаленню мовних навичок молоді.

Пришвидшила війна й процеси українізації у сфері обслуговування. Хоча Закон про мову набрав чинності ще у 2019 році, війна дала поштовх до реального впровадження його положень у повсякденне життя. Підприємства, магазини, ресторани почали частіше використовувати державну мову під час спілкування з клієнтами, що є важливим кроком до зміцнення національної ідентичності. Багато представників сфери обслуговування, які раніше розмовляли російською, тепер перейшли на українську, оскільки зросли суспільні очікування та вимоги щодо використання державної мови в публічному просторі.

Окрім цього, війна посилила тенденцію до активнішого використання української мови в засобах масової інформації. Зокрема, все більше медіа-платформ продукують українськомовний контент, щоб підтримати національну ідентичність та розірвати зв'язки з російською пропагандою. Українська мова стала домінантною на радіо, телебаченні та в інтернет-просторі.

У культурному середовищі також спостерігається посилена популяризація української мови, спричинена двома факторами: з одного боку, дотриманням Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», згідно з яким у медіа має домінувати державна мова, а з іншого боку, бажанням відмежуватися від російського культурного та медійного простору. Так, українські виконавці, письменники, художники, кінематографісти почали частіше використовувати державну мову у своїх роботах.

Слід наголосити також на різкому зниженні рівня споживання російського інформаційного контенту серед українців. Так, у підсумках опитування соціологічної групи «Рейтинг» зазначено, що за перший рік повномасштабної війни більше ніж 40 % опитаних українців взагалі перестали дивитися російські серіали, ще чверть не дивилися раніше і зараз не дивляться. Загалом майже 70 % українців не дивились російські серіали протягом першого року війни, й ця цифра зросла втричі. Тільки 15 % у 2022 році продовжували дивитися російські серіали, як і раніше [3].

Більше ніж 40 % опитаних українців у 2022 році повністю перестали слухати російську музику, ще 18 % не слухали раніше і зараз не слухають. Загалом майже 60 % респондентів не слухали російську музику впродовж першого року війни, і ця цифра зросла майже вп'ятеро. Тільки чверть продовжували слухати російську музику, як і раніше [3].

У кінематографі та музичній індустрії частка контенту українською мовою також суттєво збільшилася. В 2022 році кількість українськомовних пісень у національних чартах зросла на 40 %, а радіостанції почали частіше ставити українськомовні треки. Зокрема, у 2021 році частка російськомовних пісень у щотижневих чартах українського YouTube становила 75 %. Українськомовною була лише кожна десята композиція. Після 24 лютого 2022 року український YouTube радикально змінився: українські виконавці заповнили чарти. Унаслідок цього кількість українськомовних співаків, які побували у вітчизняних чартах у 2022 році, за підрахунками Економічної правди, зросла із 40 до 135. Частка їх пісень у сотні найкращих зросла з 10 до 55, а у 2023 році – до 65 [1].

У соціальних мережах і на інтернет-платформах українська мова також зазнала значних змін. Війна стимулювала створення нових українськомовних блогів, каналів на YouTube, TikTok та інших платформах. Українська спільнота в інтернеті об'єднується навколо ідеї збереження культурної ідентичності через мову. За даними платформи YouControl кількість українськомовних блогерів та творців контенту у YouTube та TikTok зросла на 30 % після початку війни. Також після початку війни зафіксовано різке зростання українськомовних пошукових запитів в інтернеті.

Отже, повномасштабна російсько-українська війна спричинила суттєві зміни мовної ситуації в Україні. Українська мова стала важливим символом національної ідентичності, що можемо простежити на прикладі збільшення її використання в повсякденному спілкуванні, державному управлінні, освіті, сфері обслуговування, медіа, культурі та інтернет-просторі. Ці зміни свідчать про невідворотність процесу українізації та зростання важливості мови як основи національної ідентичності та єдності в умовах сучасних викликів.

Список використаної літератури

1. Економічна правда. *Геть від Москви. Як змінилися музичні вподобання українців у YouTube*. 2023. URL: [Геть від Москви. Як змінилися музичні вподобання українців у YouTube | Економічна правда \(epravda.com.ua\)](https://epravda.com.ua/news/2023/08/14/gety-vyd-moskvy-yak-zmynylisya-muzychni-vpodybannya-ukrayinciv-u-youtube/)
2. КМІС. *80 % українців – за домінування української в усіх сферах. Більшість уже обирають її для формального спілкування (ІНФОГРАФІКА)*. 2023. URL: [КМІС: 80% українців – за домінування української в усіх сферах. Більшість уже обирають її для формального спілкування - Детектор медіа. \(detector.media\)](https://detector.media/kmcs/2023/08/14/80-ukrayinciv-zadominuvannya-ukrayinskoj-v-usix-sferax-bilysht-ukrayinciv-vybirajut-ji-dlya-formalnogo-splukuvannya/)
3. Соціологічна група «Рейтинг». *Сімнадцяте загальнонаціональне опитування: ідентичність. Патріотизм. Цінності* (17-18 серпня 2022). URL: [Сімнадцяте загальнонаціональне опитування: Ідентичність. Патріотизм. Цінності \(17-18 серпня 2022\) – Україна – Дослідження – Соціологічна група Рейтинг \(ratinggroup.ua\)](https://ratinggroup.ua/ua/17-18-serpnja-2022-ukrajina-doslidження-sociologichna-grupa-rejting/)

Ольга Гайда,
кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасному освітньому просторі дедалі більше уваги приділяється впровадженню штучного інтелекту як одного з чинників модернізації та індивідуалізації навчального процесу. Формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців вимагає нових підходів до організації